

حەقیقەتی (لا إله إلا الله)

پێگەی، فەزڵی، شیکردنەوێ زمانەوانیانە، پایەکانی، مەرجهکانی، واکا و داخواییهکانی، چ کاتیکی سوودی دەبییت بۆ بێژەرەکە و چ کاتیکی نایبییت

دانانی

زانای بەرپێز

صالح بن فوزان بن عبد الله الفوزان

ئەندامی دەستە ی گەرەزانایان لە عەرەبستانی سعودیە
(خودا بیپاریزیت)

وەرگیرانی

خدرنەژاد کوردستانی

(خودا لێی خوش بییت)

لە بلاوکراوەکانی پێگەی دەنگی ئیسلام

www.dangiislam.org

سالی ١٤٣٢ ی کۆچی

سوپاس و ستایش بۆ خودای په‌روه‌ردگاری جیهانه‌کان، سه‌لاوات برژی به‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ر و یاوه‌ران و شوینکه‌وتووان و یارانیاں تا رۆژی دواپی.

ئه‌م نامیلکه‌یه که باسی حه‌قیقه‌تی وته‌ی (لا إله إلا الله) یه و به‌پیزترین و مه‌زنترین بابته؛ ووتاریکی زانای به‌رپز شیخ: (ساله‌ح بن فه‌وزان بن عه‌بدوللا ئه‌لفه‌وزان) ه (خودا بیپاریزیت)، که له ژماره: ۱۳ ی گوڤاری (البحوث الاسلامیه) دا بلاوکراوه‌ته‌وه، به‌نده‌ش وهرمگرتوو و وهرمگیپراوه‌ته‌وه سهر زمانی کوردی، دلنیاشم که سوودی ده‌بیّت بۆ خوینهری به‌رپز، مه‌گه‌ر پاچفه‌که‌ی به‌نده که موکوپیی تیّدابیّت، به‌لام به‌نده‌ش ههر ئه‌وه‌نده‌م لیده‌وه‌شیته‌وه، که ئه‌ویش ته‌نها له فه‌زل و کۆمه‌کی خوداوه‌یه.

جگه له پاچفه کردنه‌که؛ فه‌رمووده‌کانیم ده‌رهیناوه و برپاری تاقه‌سواری مه‌یدانی فه‌رمووده‌ناسیی سه‌رده‌م (شیخ ئه‌لبانی) (په‌حمه‌تی خودای لبیّت) له‌سه‌ریانم خستووته‌پوو، بۆدلنیاپی له پله‌ی فه‌رمووده‌کان، دیاره ئه‌مه جگه له فه‌رمووده‌کانی سه‌حیحی بوخاری و موسلیم که برپاری هه‌موو موسوّلمانانی له‌سه‌ره، هه‌ردوو پیّتی (ف ژ) بریتین له‌کورتکراوه‌ی (فه‌رمووده‌ی ژماره)، بۆ نموونه: ف ژ: (۱۳۵)، واته فه‌رمووده‌ی ژماره (۱۳۵) له سه‌رچاوه‌ی ناوبراودا.

له خودا داواکارم که بمانگیپیت له‌و به‌ندانه‌ی که حه‌قیقه‌تی وته‌ی (لا إله إلا الله) تیّاندا په‌نگ ده‌داته‌وه و له‌سه‌ریشی ده‌مرن.

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وآله وصحبه أجمعین . . والحمد لله رب العالمین

وهرگیر

خدرنه‌ژاد کوردستانی

(خودا لیّ خوش بیّت)

پیشہ کی

الحمد لله، نحمده ونستعينه ونستغفره، ونتوب إليه، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا وسيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه، وكل من اتبعه وتمسك بسنته إلى يوم الدين . . أما بعد:

خودای گہورہ فہرمانی پیداون بہ زیکر و یادی خوی و ستایشی زیکرکارانیشی کردوہ و بہلینی پاداشتی مہزنیشی پیداون، فہرمانی داوہ بہ زیکری بہ شیوہیہ کی گشتی و پاش لیبونہوہ لہ پەرستشہکانیش بہ تایبہتی۔

خودای گہورہ فہرموویہتی: {فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ} [سورة النساء: ۱۰۳]، واتہ: "ہر کہ لہ نوڙ بوونہوہ یادی خدا بکہن، بہ راوہستان و بہ دانیشتن و بہ راکشاویشہوہ - واتہ لہ گشت بارودوخیکتاندا۔"، ہروہا فہرموویہتی: {فَإِذَا قُضِيَتِ مَنَاسِكُكُمْ فَادْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا} [سورة البقرة: ۲۰۰]، واتہ: "ہر کہ لہ پەرستشہکانتان لیبونہوہ؛ یادی خدا بکہن و ہک چوں - لہ سہردہمی نہفامیدا - یادی باب و باپیرانتان دہکرد و - بہلکو - لہوہش زورتر"، لہوہ تایبہتتریش لہ کاتی بہجیگہیاندنی ریوشوینی حہجدا، و ہک فہرموویہتی: {فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَادْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ} [سورة البقرة: ۱۹۸]، واتہ: "ہر کہ لہ عہرہفات ہاتنہخواری؛ لہ لای (المشعر الحرام) یادی خدا بکہن"، ہروہا دہفہرمویتی: {وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ} [سورة الحج: ۲۸]، واتہ: "وہ یادی خدا بکہن لہ چہند پوژیکی دیاریکراودا لہسہرئو نازہلانہی کہ خدا پیی بہخشیون"، ہروہا فہرموویہتی: {وَادْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ} [سورة البقرة: ۲۰۳]، واتہ: "وہ زیکری خدا بکہن لہ چہند پوژیکی کہمدا۔ مہبہست سی پوژہکھی پاش جہژنی قوربانہ کہ پییان دہوتریت (پوژہکانی تہشریق) -"۔

وہ پیغمبر (ﷺ) فرمویہ تی: «أَيَّامُ التَّشْرِيقِ أَيَّامُ أَكْلٍ وَشَرْبٍ وَذِكْرِ اللَّهِ»^(۱)،
 واتہ: "پڑھکانی تہ شریق پوڑی خواردن و نوشین و یادى خودان".
 وہ خودای گہورہ فرمویہ تی: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا *
 وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا}[سورة الأحزاب: ۴۱ - ۴۰]، واتہ: "ئہى ئەوانہى كە ئیمانتان
 ھیناوە یادى خودا زۆر بکەن * و بەیانى و ئیوارە بە پاکی پابگرن - بەوہى كە
 بڵین: سبحان الله وبحمده -". جا لەبەر ئەوہى كە باشتەین زیکر بریتیە لە: لا
 إله إلا الله وحده لا شريك له = ھىچ خودایەكى پاستەقینە نیە جگە لە ئەللا بە
 تاك و تەنھا و ھىچ ھاوہلیكى نیە، وەك پیغمبر (ﷺ) فرمویہ تی: «خیر
 الدعاء دعاء عرفة، وخیر ما قلت أنا والنبيون من قبلي: لا إله إلا الله وحده لا شريك له،
 له الملك وله الحمد، وهو على كل شيء قدير»^(۲)، واتہ: "باشتەین لالە لالەى پوڑى
 عەرەفەى و، باشتەین وتەش كە من و پیغمبرانى پيش منیش گوتوومانە؛
 بریتیە لە: لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد، وهو على كل شيء
 قدير = ھىچ خودایەكى پاستەقینە نیە؛ جگە لە ئەللا بە تەنھا و ھىچ ھاوہلیكى
 نیە، مولك ھەر ھى ئەوہ و سوپاسیش ھەر بۆ ئەو، وە بەسەر ھەموو
 شتیکیشدا توانایە؛" لەبەر ئەوہى كە ئەم وتە شكۆدارە (لا إله إلا الله) ئەم پلە
 بڵندەى لە نیوان زیکرەکانى دیکەدا ھەى و، ئەحکامگەلیكى پێوہ بەندە و،
 مەر جگەلیكى ھەى و، خاوەنى واتا و داخوازیە و، ھەر تەنھا وتەى كى پووت
 نیە كە بە زمان بگوتریت و بپریتەوہ، لەبەر ئەمانە ھەموو، پیم باش بوو كە
 بابەتى ئەم وتارە كورتەم سەبارەت بەو وتە مەزنە بیت، لە خودای گەورە
 داواكارم؛ لەگەڵ ئێوہدا بمانگێریت بە ھوگرانى ئەم وتەى، ئەوانەى دەستبەندن
 پێوہى و بە واتاكەى شارەزان، ئەوانەى كە جیبەجێكارى داخوازیەكانین بە
 ئاشكرا و بە پەنھان.

(۱) لە گێڕانەوہى موسلیم، فرمودەى ژمارە: (۱۱۴۱).

(۲) لە گێڕانەوہى: تیرمیزی، شیخ ئەلبانیس بە ھەسەنى داناوہ، بروانە: (صحیح سنن الترمذی)

فرمودەى ژمارە: (۳۵۸۵).

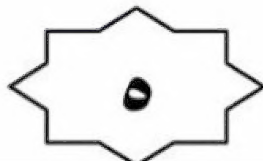
باسه کهم دهرباره ی ئه م وته یه له چوارچیوه ی ئه م خالانه ی خواره وه دا ده بیئت:

پیگه ی (لا إله إلا الله) له ژياندا، فه زلی، شیکردنه وه ی زمانه وانیا نه ی، پایه کانی، مهرجه کانی، واتای، داخوازییه کانی و ئایا چ کاتیک وتنی سوودی ده بیئت بۆ مرووف و چ کاتیکیش سوودی نابیئت . . جا پشت به خودای گه وره ده لیم:

پیگه ی وته ی (لا إله إلا الله):

ئه م وته یه موسولمانان له بانگ و قامه ت و وتار و گفتوگوکانیاندا راپیده گه یه نن، ئه م وته یه؛ زهوی و ئاسمانی پی بهنده، هوکاری بوونی ئافراوه دی ژماره یان هه رچهنده، هه ر بۆ ئه مه ش خودای گه وره؛ پیغه مبه رانی ناردووه و، په رتووکی دابه زاندووه و، شه ریه تی رازاندووه، ته رازووش؛ هه ر به م مه به سته هه لئراون، کارنامه ش وا دانراون، بازاپی به هه شت و دۆزه خ؛ هه ر له به ر ئه و ریکخراون، ئافراوانیش هه ر به م چه شنه بوون به دوو پیڕ: ئیماندار ی گه نجینه زیڕ؛ بیباوه پی بیهووشی گیڕ، ئه م وته یه؛ بناوانی ئافراندن و گشت کاریکه و پیوه ری پاداشت و سزای گشت سه ردار و هه ژاریکه، ئه و حه ققه یه؛ ئافراوانی له پیناودا ئافرینراوه، پرسیار و لیپرسینه وه ش له سه ر ئه م و مافه کانی دانراوه، پاداشت و سزای بهنده کان؛ به م پیړه وه ریکخراوه، قیبله بۆ ئه م هه لئراوه و، دین له سه ر ئه م دامه زراوه، شمشیری جیهادیش ته نها بۆ مافی ئه م راکیشراوه، مافی خودا له سه ر بهنده کان سه رجه مه، وته ی چوونه ناو ئیسلامه به دلمه ندی نه ک به گه مه، کللی مالی ئاشتییه، که به هه شتی پاک له خه مه، ئه وه ل و ئاخری خه لکی؛ به رپرسن له ماک و چه مکی، هیچ بهنده یه ک تیناپه ری تا دوو پرسیا ری لی ده کری: چیتان ده په رست، وه لآمی پیغه مبه رانتان به چی دایه وه؟ جا وه لآمی یه که میان؛ بریتییه له به جیگه یاندنی داخوازییه کانی (لا إله إلا الله) له: شاره زایی و برپای دل و کرده وه، دووه میشیان: به دیهینانی داخوازییه کانی (محمد رسول الله) له: شاره زایی و پیړه وی لی و ملکه چی بۆی^(۲).

(۲) برپاوه: (زاد المعاد لابن القيم: [۲۱۱]).

ئەم وتەيە، جویکەرەوێ نێوان کوفر و ئیسلامە و، وتەي تەقوا و قولی
هەرەقایمە، ئەو وتەيە کە پیغەمبەر ئیبراھیم کردی بە: {كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ
لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ} [سورة الزخرف: ۲۸]، واتە: "وتەيەکی مانگار لە نێو نەوێ کەیدا، بە
ئومیدی ئەوێ بگەرێنەوێ سەری"، ئەمە ئەو وتەيە؛ کە خودا بۆ خۆی شاھیدی
پیداوێ و لە ئافراوەکانیشی فریشتەکان و زانایانیش ئەم شاھیدیەیان پیداوێ،
خودای گەرە فەرموویەتی: {شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا
بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ} [سورة آل عمران: ۱۸]، واتە: "خودا شاھیدی
دەدات، ھەروەھا فریشتەکان و زانایانیش؛ کە ھیچ خودایەک جگە لە ئەو نییە و
خودایەکی دادپەرورە، ھیچ خودایەک جگە لەو نییە و خودایەکی گەرە و
کاربەجییە" (۴)، ئەم وتەيە؛ وتەي پاکنیازی (ئیخلاص) و شاھیدی پاستی و
بانگەوازی حەق و پاکانەيە لە شیرک، ھەر لەبەر ئەمیش ئافراوەکان ئافرێنراون،
ھەروەک خودای گەرە فەرموویەتی: {وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ} [سورة
الذاریات: ۵۶]، واتە: "جنۆکە و مروّم تەنھا بۆ پەرستنم نەبیّت بۆ ھیچی دیکەم
نەئافراندوون"، پیغەمبەرانیش ھەر بەم بۆنەيەوێ نێردراون و، پەرتووکی کانی
ھەر لەبەر ئەمە دابەزینراون، ھەروەک دەفەرمویت: {وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ
رَسُولٍ إِلَّا لِيُؤْخِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ} [سورة الأنبياء: ۲۵]، واتە: "پیش تویش
ھەر پیغەمبەریکمان ناردیّت؛ وەحیمان بۆ کردووە کە: ھیچ خودایەک جگە لە
من نییە، جا ھەر من بپەرستن"، ھەروەھا فەرموویەتی: {يُنْزِلُ الْمَلَائِكَةُ بِالرُّوحِ
مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ} [سورة النحل: ۲]،
واتە: "فریشتان دەنێریتە خواری بە وەحی، لە فەرمانی خۆی بۆ سەر ھەر
کەسیک خۆی بیەویت لە بەندەکانی؛ کە خەلک بترسین، بەوێ کە ھیچ
خودایەک نییە بیجگە لە من، جا لیم بترسن".

ئێبن عویەینە دەفەرمویت: "خودا ھیچ نیعمەتیکی نەداوێ بە بەندەکانی کە لە
پیناساندنی (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) گەرەتر بیّت، وە (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) بۆ خەلکی بەھەشت

(۴) بڕوانە: (مجموعة التوحيد: [۱۰۵ , ۱۶۷]).

وهك ئاوى سارد وایه بۆ خەلکی دنیا^(۵)، ئەوەی بیلێت مāl و خوینی پارێزراو دەبێت، هەرکەسیکیش نکوویی بکات ئەو مāl و خوینی فەرپۆیه، لە فەرموودهی سهحیدا هاتوو که پیغمبەر (ﷺ) فەرموویهتی: «من قال : لا إله إلا الله ، وکفر بما یعبد من دون الله حرم ماله ودمه وحسابه على الله»^(۶)، واتە: " هەرکێ بیلێت (لا إله إلا الله) و بیباوەر ببێت بە هەرچیەک که جگە لە خودا دەپەرستێت؛ ئەو مāl و خوینی حەرام دەبێت و ئێتر حسابی دیکەى لای خودایە."

هەروەها ئەم وتەیە یەكەم شتە که لە کافران داوا دەکریت کاتیك که بانگ دەکرین بۆ ئیسلام، پیغمبەر (ﷺ) کاتیك که موغازی نارد بۆ یەمەن؛ پێی فەرموو: "تۆ دەچیتە لای خەلکی که ئەهلی کیتابن، با یەكەم شتیك که بانگیان دەکەیت بۆی؛ شایەتمانی (لا إله إلا الله) بێت"^(۷).

بەم شیوەیە بۆت دەرکەوت که (لا إله إلا الله) چ پیگەیهکی لە دیندا هەیە و لە ژياندا چەندە گرنگە، هەروەها زانیت که ئەمە یەكەمین واجبی سەرشارنی بەندەکانە، چونکە ئەمە ئەو بناغەیە بەرجەستە دەکات که هەموو کارەکانی دیکەى لەسەر بەندە.

فەزلی وتەى (لا إله إلا الله):

ئەم وتەیە فەزلیکی مەزن و جیگەیهکی تایبەتی لای خودا هەن، هەرکەسیك بە پاستگویی بیلێت؛ خودا دەیخاتە بەهەشت، هەرکیش بە درۆزنی بیلێت؛ ئەوە خوین و مāl پارێزراو دەبێت و حسابی دیکەى دەکەوێتە لای خودای گەورە، ئەم وتەیە لەگەڵ ئەوەی که پیتەکانی کەمن و لەسەر زمانیش ئاسانە؛ بەلام لە ترازودا گەلیك سەنگینه، لە ئەبو سەعیدی خودرییهوه (ﷺ) که پیغمبەری خودا (ﷺ) فەرموویهتی: «قال موسى عليه السلام: يا رب علمني شيئاً أذكرك به

(۵) بپوانە: (مجموعۃ التوحید: [۱۰۵ ، ۱۶۷]).

(۶) بپوانە: (کلمة الإخلاص لابن رجب: [۵۲-۵۳]).

(۷) لە گێرپانەوهی: بوخاری: (۴۰۹۰) و موسلیم: (۱۹).

وَأَدْعُوكَ بِهِ؟ قَالَ: يَا مُوسَى قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، قَالَ: يَا رَبِّ كُلِّ عِبَادِكَ يَقُولُ هَذَا، قَالَ: قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، يَا رَبِّ إِنَّمَا أُرِيدُ شَيْئًا تَخْصِنِي بِهِ، قَالَ: يَا مُوسَى لَوْ كَانَ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَعَامَرَهُنَّ غَيْرِي وَالْأَرْضِينَ السَّبْعُ فِي كَفَّةٍ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فِي كَفَّةٍ مَالَتْ بِهِنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»^(٨)، وَاتِهِ: "مُوسَا (ﷺ) گوتی: خُودایه شَتِیْکُم فِیر بکه که یادی تَوِی پئی بکهَم و پئی پارِیْمه وه لیت؟ خُودا فِه رمووی: ئه ی موسا! بلی: (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، موسا گوتی: خُودایه! خَو هه موو بهنده کانت ئه مه ده لَین، خُودا فِه رمووی: تَو بلی (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، گوتی: خَو هیچ خُودایه کی پاسته قین نییه جگه له تَو، به لَام خُودایه من ده مه ویّت شَتِیک تاییهت بکهیت به منه وه، خُودای گه وره فِه رمووی: ئه ی موسا ئه گه ر هه ر حهوت ئاسمان و ئاوه دانکه ره وه کانیشیان بیجگه له خَوَم له گه لّ حهوت چینه ی زهوی بخهیته تاییهک و (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ش بخهیته تاییه که ی دیکه؛ ئه وه (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) له وانی دیکه سه نگینتره"، ئه م فِه رمووده یه، به لَگه یه له سه ر ئه وه ی که (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) باشتَرین زیکره، وه له فِه رمووده که ی عه بدولّای کورپی عه مردا (ﷺ) هاتووه که پیّغه مبه ر (ﷺ) فِه رموویه تی: «خیر الدعاء دعاء یوم عرفة، وخیر ما قلت أنا والنبیون من قبلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وحده لَا شَرِیکَ لَهُ لَهُ الْمَلِکُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیر»^(٩)، وَاتِهِ: "باشتَرین لاله؛ لاله ی پوژئی عه ره فیه و، باشتَرین وته ش که من و پیّغه مبه رانی پیّش منیش گوتوو مانه؛ بریتییه له: (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وحده لَا شَرِیکَ لَهُ، لَهُ الْمَلِکُ

^(٨) له گِیْرانه وه ی حاکم و ئیبن حیببان، به لَام ئه م فِه رمووده یه لاوازه، به پئی گوته ی شیخ ئه لبانی، برِوانه: (ضعیف الترغیب والترهیب) ف ژ: (٩٢٣)، هه روه ها: (التعلیقات الحسان علی صحیح ابن حبان) ف ژ: (٦١٨٥). به لَام هه ر له م باره یه وه فِه رمووده یه کی سه حیح هاتووه، که باسی پاسپارده ی کاتی سه ره مه رگی پیّغه مبه ر نوح (ﷺ) ده کات بۆ کورپه که ی، تیدا ده فِه رمویت: "فه رمانت پیّده که م به (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، چونکه ئه گه ر هه ر حهوت ئاسمان و هه ر حهوت زهویه که بخرینه تاییه کی ترازووه وه و (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ش بخرینه تاییه که وه؛ ئه وه (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) له وان قورستر ده رده چوو ..."، له گِیْرانه وه ی بوخاری له (الأدب المفرد) دا و ئه حمه د و به یه قیش له (الأسماء) دا، برِوانه: (سلسلة الأحادیث الصحیحة): ف ژ: (١٣٤).

^(٩) له گِیْرانه وه ی تیرمزی، شیخ ئه لبانی به حه سه نی داناوه، برِوانه: (صحیح سنن الترمذی): ف ژ: (٣٥٨٥).

وله الحمد ، وهو على كل شيء قدير) = هیچ خودایه کی راسته قینه نییه؛ جگه له ئەللا به تهنه و هیچ هاوه لئیکى نییه، مولک هه ره هی ئەوه و سوپاسیش هه ره بۆ ئەو، وه به سه ره هه موو شتیکیشدا توانایه."

هه ره له وه ره موودانهش که سه نگینی ئەم وته یه ده سه لمینن له ترازوودا؛ ئەوه ی که هه ره عه بدوللای کورپی عه مر (ﷺ) ده یگیڕپته وه که پیغه مبه ره (ﷺ) فه ره موویه تی: «یصاح برجل من أمتی على رعوس الخلائق يوم القيامة، فينشر له تسعة وتسعون سجلا كل سجل منها مد البصر، ثم يقال: أتنكر من هذا شيئا؟ فيقول: لا يا رب، فيقال: ألك عذر أو حسنة؟ فيهاب الرجل فيقول: لا . فيقال: بلى إن لك عندنا حسنة، وإنه لا ظلم عليك. فيخرج له بطاقة فيها أشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله ، فيقول : يا رب ، ما هذه البطاقة مع هذه السجلات؟ فيقال: إنك لا تظلم. فتوضع السجلات في كفة والبطاقة في كفة فطاشت السجلات وثقلت البطاقة»^(٩٠)، واته: " پۆژی قیامهت پیاویکی ئۆمه ته که م به به رچاوی هه موو ئافراوه کانه وه بانگ ده کریت؛ نه وه د و نۆ قه والهی بۆ ده که نه وه که هه ره قه والهی که به قه د ماوه ی بینینی چا و ده بیّت، پاشان پئی ده وتریت: هیچ لاریت هه یه له مه؟ ده لیت: نه خیر خودایه، پئی ده وتریت: هیچ بیانویه ک یان چاکه یه ک شک ده به یه؟ پیاوه که ده ترسیّت و ده لیت: نه خیر، پئی ده گوتریت: به لئ چاکه یه کت لای ئیمه هه یه و هیچ سته میکت لینا کریت لیّره، جا کارتیکی بۆ ده رده هیّنن؛ شایه تمنای (أشهد أن لا إله إلا الله ، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله) ی تیدایه، پیاوه که ده لیت: خودایه! ئەم کارته چ بایه خیکی هه یه له به رامبه ره ئەو هه مووه قه والهی ده دا؟ پئی ده گوتریت: تۆ سته مت لینا کریت، ئەوجا قه واله کان ده خرینه تایه کی ترازوو و کارته کهش ده خریته تایه که ی دیکه، که چی قه واله کان له بیسه نگیدا ده فرن و کارته کهش له قورسیدا داده به زیت."

ئەم وته مه زنه؛ فه زلی زۆر و زه به ندی هه ن، حافیز ئیبن په جه ب له نامیلکه ی (کلمة الإخلاص) دا کۆمه لئیکانی لیّ باس کردوو و بۆ هه ره

(٩٠) له گێڕانه وه ی ترمیزی و ئیبن ماجه و ئەحمه د، شیخ ئەلبانی به سه حیحی داناوه، برپانه: (سلسلة الأحاديث الصحيحة) ی شیخ ئەلبانی: ف ژ: (١٣٥).

فهزلیکیش به لگهی هیئاوه ته وه، له وانه: ئەم وتە یە نرخێ به هه شته، هه رکه سیك دوايين وتە ی بیته ده چیتە به هه شت، ده رباز بوونه له ئاگر، لیخۆشبوون مسۆگەر ده کات، باشتري چاکه یه، تاوانه کان ده سرپیتە وه، هه موو له مپه ریک تیپه ر ده کات تا ده گاته لای خودای گه وره، ئەو وتاره یه که خودا برۆا به بیژره رکه ی ده کات، باشتري وتە ی پیغه مبه رانه، باشتري زیکره، باشتري کرده وه کانه و زۆرتري پاداشتی هه یه، به قه د ئازاد کردنی کۆيله یه ک ده بیته، په ناگه یه له شه يتان، ئارامبه خشی ترسی گۆر و سامی هه شره و، درووشمی ئيماندارانه کاتيک که له گۆر راست ده بنه وه، هه روه ها: هه ر هه شت ده رگا که ی به هه شت ده کرینه وه بۆ هه رکه سیك که گوتبیته، جا له هه ر ده رگا یه که وه بیه ویت ده چیتە ژووری، هه روه ها ئەهلی ئەم وتە یه گه رچی به هۆی که مته ر خه مییان له مه ر مافه کانی بچنه دۆزه خ؛ به لام ئاخري هه ر ده بی بیته ده ری، ئەمه سه ردیپی باسی ئەو فه زلانه ن؛ که ئیبن ره جه ب له و نامیلکه یه یدا هیئاوونی و به لگهی بۆ هه ریه کیکیشیان هیئاوه ته وه.

شیکردنه وه ی زمانه وانییانه ی (لا إله إلا الله):

دیاره که تیگه یشتن له واتای پرسته یه ک به نده به شیکردنه وه ی له پووی زمانه وانیه وه؛ هه ربۆیه زانایان (ره حمه تی خودایان لیبت) گرنگیان داوه به شیکردنه وه ی وتە ی (لا إله إلا الله).

گوتوویانه: (لا) نه ریکاری جنسه، (إله) ناوه نه ریکراوه که یه و پۆنراوه له سه ر (سه ر = فتح)، گوزاره که ی لابه راوه و بریتییه له (حق)، واته: (لا إله حق = هیچ خودایه کی راسته قینه نییه)، (إلا الله) هه لاواردنه له گوزاره (بۆردار = مرفوع) هکه، (إله) یش واته: په رستراو، ئەو خودایه ی دلّه کان ده یپه رستن و نیازی ده که ن، به ته مای وه ده سته ینانی قازانجیک یان لادانی زیانیک.

پایه کانی (لا إله إلا الله):

وته ی (لا إله إلا الله) دوو پایه ی هه یه:

پایه ی یه که م: نه ری کردن.

پایه ی دووه م: ئەری کردن.

نهری کردن واته: نکوولی کردنی خویه‌تی تی‌کرای ئافراوه‌کان، جگه له خودای ئافرینه‌ریان.

نهری کردنیش واته: چه‌سپاندنی خودایه‌تی بۆ (ئه‌للا) (سبحانه و تعالی)، که ته‌نھا ئه‌و خودای راسته‌قینه‌یه، وه‌هه‌رچی جگه له (ئه‌للا) که هاوه‌لپه‌رسته‌کان کردوویانه به خودای خویان؛ هه‌ر هه‌موویان درۆینه و پووچه‌لن، خودای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: {ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ} [سورة الحج: ۶۲]، واته: "ئوه له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که هه‌ر (ئه‌للا) راسته و هه‌رشتی‌کی جگه له‌و که هاواری ده‌که‌نی پووچه‌له".

ئیمامی ئیبنولقه‌ییم ده‌فه‌رمویت: "ده‌لاله‌تی وته‌ی (لا إله إلا الله) له‌سه‌ر سه‌لماندنی خودایه‌تی (ئه‌للا)؛ گه‌وره‌تره له‌وه‌ی که بلییت: (الله إله = ئه‌للا خودایه)، چونکه وته‌ی (الله إله = ئه‌للا خودایه)؛ خودا بوونی جگه له ئه‌للا نه‌ری ناکات، به پی‌چه‌وانه‌ی وته‌ی (لا إله إلا الله) که خودایه‌تی تایبه‌ت ده‌کات به (ئه‌للا) و نه‌ری خودایه‌تی جگه له (ئه‌للا) ده‌کات، هه‌رکه‌سی‌کیش وشه‌ی (إله) به واتای "توانای داهینه‌ر" لی‌کبداته‌وه؛ ئه‌وه هه‌له‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌ی کردووه.

شیخ سوله‌یمان بن عه‌بدو‌للا له‌شه‌رحی (کتاب التوحید) دا ده‌فه‌رمویت: "ئه‌گه‌ر بگوتریت واتای خودا و خودایه‌تی پوون بووه‌ته‌وه؛ ئه‌ی وه‌لامی ئه‌و وته‌یه چییه که ده‌لیت: (إله) واته "توانای داهینه‌ر" یان ده‌سته‌واژه‌ی له‌م چه‌شنه؟ ده‌لێن: وه‌لامی ئه‌مه له‌دوو پووه‌وه ده‌بی‌ت، یه‌کی‌کیان: ئه‌م قسه‌یه داهینه‌راوه و هی‌چ زاناییه‌ک و هی‌چ پی‌شه‌وایه‌کی زمانه‌وانی شتی وای نه‌گوتووه، وه‌وته‌ی زانایان و پی‌شه‌وايانی زمانه‌وانی به‌و چه‌شنه‌یه که ئیمه پی‌شتر باس‌مان کرد، ئیدی ئه‌م وته‌یه پووچه‌له، دووه‌م: گریمان ئه‌م قسه‌یه راستیش بی‌ت؛ ئه‌وه ده‌بی‌ته لی‌کدانه‌وه‌یه‌ک له‌باره‌ی پید‌اویستی (إله = خودا) هوه، چونکه ئاشکرایه که پی‌ویسته (إله = خودا) ئافرینه‌ر بی‌ت و توانستی داهینه‌نیشی هه‌بی‌ت، ئه‌گه‌ر وه‌ها نه‌بی‌ت ئه‌وه خودای راسته‌قینه‌ نییه؛ ئه‌گه‌رچی ناویش نرابی‌ت خودا، جا مه‌به‌ست له‌م قسه‌یه ئه‌وه نییه که هه‌رکه‌سی‌ک بزانی‌ت خودا توانستی داهینه‌نی

ههيه؛ ئيتر ئهوه چووته ناو ئيسلام و مه بهستي (لا إله إلا الله) ي به جيگه ياندووه، هيچ كه سيكيش ئه م قسه يه ناكات، چونكه ئه گهر واييت؛ ئه وه ده شييت كافر هكاني عه رب موسولمان بووبن، جا ئه گهر بيت و هه نديك له خه لكاني سه رده ماني دوايي مه به ستيان ئاوها بووييت؛ ئه وه هه له يه و به به لگهي شهرع و ئاوه زيش به رپه رچه ^(۱۱).

مه رجه كاني (لا إله إلا الله):

ئه م وته يه سوود به بيژه ره كه ي ناگه يه نييت به چه وت مه رج نه بيت: يه كه م: (العلم) زانين، واته: زانيني واتا كه ي له پووي "نه ري و نه ري" وه. دووه م: (اليقين) دلن يايي، واته: زانيني كي ته واو كه هه موو گومان يك بتارين نييت. سييه م: (الإخلاص) دلسوزي، واته: ته نها له بهر خودا بيت و شيرك بتارين نييت.

چواره م: (الصدق) راستگويي، واته: به راستگويي بيليت به جور يك ريگه به نيفاق نه دات.

پينجه م: (المحبة) خوشه ويستي، واته: خوشه ويستي بو هه ر شتيك ئه م وته يه بيگر يته وه و دلخوش بوون پي.

شه شه م: (الانقياد) ملكه چي، واته: ملكه چ بوون بو ي به جي به جي كردني مافه كاني كه بريتييه له كرده وه واجبه كان، ئه ويش به دلسوزي بو خودا به ته نها و به ته ماي ره زامه نديي ئه و.

حه وته م: (القبول) قبول كردن، واته: هه رچييه ك ئه م وته يه ده يگه يه نييت؛ قبولي بكه يت و لاريت لي نه بيت. (فتح المجيد: [۹۱])

ئه م مه رجه نه: زانا يان له و ده قانه ي قورئان و سوننه ته وه وه ريانگرتووه كه تايبه ت به م وته شكومه نده و ماف و مه رجه كاني هاتوون.

(۱۱) بروانه: (تيسير العزيز الحميد: [۸۰]).

واتا و داخوایی وتهی (لا إله إلا الله):

وتهی (لا إله إلا الله) واته: هیچ په‌رستراویکی راسته‌قینه نییه جگه له ته‌ن‌ها خودایه‌ک که (ئه‌للاً) یه و تاک و ته‌ن‌هایه و هیچ هاوه‌ل‌ی‌کی نییه، ئه‌م وته مه‌زنه ئه‌وه له‌خو‌ده‌گری‌ت که تی‌ک‌رای ئه‌وانه‌ی جگه له (ئه‌للاً) ده‌په‌رستری‌ن؛ هیچیان خودای راسته‌قینه نین و دروینه و پووچه‌ل‌ن.

هر له‌به‌ر ئه‌مه‌یه که زۆر جار فه‌رمان به په‌رستنی خودا؛ هاوپ‌ی‌چه به نه‌په‌رستنی جگه له خودا، چونکه په‌رستنی خودا؛ له‌گه‌ل هاوه‌ل‌دانان بۆی درووست نییه، خودای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: {وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا} [سورة النساء: ۳۶]، واته: "خودا بپه‌رستن و هیچ شتی‌ک مه‌که‌ن به هاوه‌لی"، هه‌روه‌ها فه‌رموویه‌تی: {فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ} [سورة البقرة: ۲۵۶]، واته: "جا هه‌رکه‌سی‌ک بی‌پروا بی‌ت به تاغوت و ئیمان به‌ئینی‌ت به خودا؛ ئه‌وه ده‌ستی گرتووه به قول‌یه هه‌ره‌پته‌وه‌که که پ‌چ‌رانی بۆ نییه، وه خودا بی‌سه‌ر و زانایه"، هه‌روه‌ها فه‌رموویه‌تی: {وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ} [سورة النحل: ۳۶]، واته: "وه بۆ گشت ئۆمه‌تی‌ک پی‌غه‌مبه‌ری‌کمان نار‌دووه؛ که خودا بپه‌رستن و دوور بن له تاغوت"، وه پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: «من قال لا إله إلا الله وكفر بما يعبد من دون الله حرم ماله ودمه»، واته: "هر که‌سی‌ک بلی‌ت: (لا إله إلا الله) و بی‌اوه‌ریش بی‌ت به هه‌رچی‌یه‌ک که جگه له خودا ده‌په‌رستری‌ت؛ ئه‌وه مال و خوینی حه‌رام ده‌بی‌ت"، هه‌موو پی‌غه‌مبه‌ری‌کیش به ئۆمه‌ته‌که‌ی ده‌گوت: {اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ} [سورة الأعراف: ۵۹]، واته: "خودا بپه‌رستن، هیچ خودایه‌کی دی‌که‌تان جگه له ئه‌و نییه"، و تا کو‌تایی به‌ل‌گه‌کانی دی‌که، ئی‌مامی ئی‌بن په‌جه‌ب (په‌حمه‌تی خودای لی‌بی‌ت) ده‌فه‌رمو‌ی‌ت: "به‌جی‌گه‌یان‌دن و پ‌وون‌کردنه‌وه‌ی ئه‌م واتایه به‌م جو‌ره‌یه: به‌نده‌ی خودا که ده‌لی‌ت: (لا إله إلا الله)؛ ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نی‌ت که هیچ به خودای خو‌ی نازانی‌ت جگه له (ئه‌للاً)، خوداش ئه‌وه‌یه که گو‌ی‌رایه‌لی ده‌بی‌ت و نافه‌رمانی‌ی ناکه‌یت، له‌به‌ر هه‌یبه‌ت و گه‌وره‌یی و، خوش‌ویستن و ترس و ئۆمی‌د و پشت پی‌به‌ستن و

لیخواستن و لیپارانه‌وه، ئەمانەش هەمووی بۆ (ئەللاً) نەبیّت ڕەوا نییه.
 هەر لەبەر ئەمە بوو کاتیکی که پیڤه‌مبەر (صلی الله علیه وسلم) به کافرەکانی
 قورەیشی فەرموو: بَلِّين: (لا إله إلا الله)؛ گوئیان: {أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ
 هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ} [سورة ص الآية: ٥]، واتە: "چۆن ئەو هەموو خودایە - بته‌کان
 - به بەدرۆ دەرزانیت و دەلیت هەر یەک خودا راستە؛ بەراستی ئەمە شتیکی زۆر
 سەیره"، دەبینیت که به جوړیک لەم وتەیه تیگە‌یشتن؛ که پەرستنی بته‌کان
 هەموو پووچەڵ دەکاتە‌وه و پەرستش تاییبەت دەکات به خوداوە بە‌تاک و تەنها،
 جا ئەوانیش ئەمەیان نە‌ده‌ویست، بەم واتایە پوون بوو‌وه که واتا و داخوایی
 (لا إله إلا الله) بریتییه لە: پەرستنی خودا به تاک و تەنها و واز‌هێنان لە
 پەرستنی غەیری خودا، بە‌نده‌ی خودا که دەلیت: (لا إله إلا الله) ئە‌وه
 ڕایده‌گە‌یه‌نیت که پیویستە تەنها خودا بپەرستیت و پەرستنی غەیری خودا به
 پووچەڵ دەرزانیت، وەک پەرستنی بت و گوڤ و خواناسان و پیاوچاکان، بە‌مەش
 ئە‌وه پووچەڵ دە‌بیته‌وه که گوڤ‌پەرستەکانی ئە‌م‌رۆ و هاوشیۆه‌کانیان واده‌زان
 واتای (لا إله إلا الله) بریتییه لە: بڕوا بوون به بوونی خودا، یان که خودا
 خولقی‌نەرە و توانستی داهێنانی هەیه و بەس و ئالەم جوړە با‌وه‌رانه، یان وا
 بزانیّت (لا إله إلا الله) واتە: فەرمان‌ڕە‌وایی تەنها بۆ خودایە، وه واده‌زانن ئە‌وه‌ی
 بڕوای ئا‌وه‌ها بیّت و وتە‌ی (لا إله إلا الله) به‌و شیۆه‌یه لی‌ک‌بداتە‌وه؛ ئیدی ئە‌وه
 یە‌ک‌خواپەرستی ڕە‌های بە‌جی‌گە‌یاندووه، ئە‌گەر چی هەر کاریک بکات لە
 پەرستنی جگە لە خودا و با‌وه‌ر بوون به مردووان و خۆ‌ن‌زیک کردنه‌وه لی‌یان به
 قوربانی و نە‌ز و سووڤ خواردن به دە‌وری گوڤه‌کانیاندا و پی‌رۆ‌زی خواستن
 (تَبَرُّک) به خۆ‌لە‌که‌یان، ئیدی نازانن که کافرە سەرە‌تاییه‌کانی عەرە‌بیش لەم
 بی‌روبا‌وه‌رەدا ها‌ورایان بوون و دە‌یان‌زانی که هەر خودا ئافرێ‌نە‌ری به‌توانستی
 داهێ‌نەرە و دانیان پێ‌دا دە‌نا و، ئە‌و پەرستشە‌ش که بۆ غەیری خودا دە‌یان‌کرد
 تەنها لە‌بەر ئە‌وه بوو که پێ‌یان وابوو لە خوداوە نزیکیان دە‌خاتە‌وه، نە‌ک لە‌بەر
 ئە‌وه‌ی که دە‌خولقی‌نن و پ‌زق و پ‌ۆ‌زی دە‌ده‌ن.

خو ئه گهر واتای (لا إله إلا الله) به و جوړه بووایه که ئه مانه ده لاین؛ ئه وه
 (و موشریکه کاندان ده که و ته وه، به لکوو ﷺ هیچ کی شه یه که له نیوان پیغه مبه ر)
 ده سته جی ده چوون به دم بانگه وازه که یه وه، ئه مه ئه گهر وه که ئه مانه ده لاین؛
 پی بگووتبان: دان بنین به وه ی که ته نها خدا توانایه له داهیناندا، به لام ئه وان
 ئه هلی زمانی عه ره بی بوون و ده یانزانی که ئه گهر بلین: (لا إله إلا الله)؛ ئه وه
 په رستنی بته کانیاں به پووجه ل زانیوه، وه تیگه یشتن که ئه م و ته یه ته نها
 بیژده کی بیواتا نییه، هر بویه لی سله مینه وه و گوتیان: {أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا
 وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ} [سورة ص: ۵]، واته: "چون ئه وه هوو خودایه -
 بته کان - به به درو دهنایت و ده لیت هر یه که خدا راسته؛ به راستی ئه مه
 شتیکی زور سهیره"، ههروه که خودای گهره ش له باره یانه وه ده فهرمویت: {إِنَّهُمْ
 كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ * وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَارِكُوا آلِهَتًا لِّشَاعِرٍ
 مَّجْنُونٍ} [سورة الصافات: ۳۵ - ۳۶]، واته: "ئو موشریکانه ئه گهر پییان
 بگوترایه: (لا إله إلا الله) خوین به زل دهنانی * و ده یانگوت: ئیمه وازبینین له
 په رستنی خودا کانمان بو شاعیریکی شیت؟"، به مجوره ده یانزانی که (لا إله إلا
 الله) ئه وه ده خوازیت که واز له په رستنی جگه له خدا بهینن و ته نها ئه وه
 به رستن، وه ئه گهر بیانگوتایه و به رده وام بان له په رستنی بته کان؛ ئه وه له گه ل
 خوین ناکوک ده بوون، به لام گوپه رسته کانی ئه مړو گوئ ناده نه ئه م ناکوکیه
 دزیوه، دین ده لاین: (لا إله إلا الله) و پاشان ه لیده وه شیننه وه به په رستنی
 مردووان و خونزیکردنه وه له گوپه کانیاں به چه ندین په رستنی جوړاوجور،
 ده که داوه شیت ئه وه ی که ئه بوجه هل و ئه بوله هب له و باشر واتای (لا إله إلا
 الله) یان دهنانی، **جا ئه نجام ئه وه یه**: هه رکه سیک ئه م و ته یه بلیت و واتاکه ی
 بزانییت و داخوازیه کانی به ئاشکرا و نهینی جیبه جی بکات له نه هیشتنی شیرک
 و چه سپاندنی په رستش بو خدا له گه ل باوه ریکی دامه زراو به ناوه رپوکی و
 کارپیکردنی؛ **ئو وه موسولمانی راسته قینه یه**، هر که سیکیش بلیت و به پواله ت
 کار به داخوازیه کانی بکات، به لام به بی باوه ربوون به واتاکه ی؛ **ئو وه دووروو**
 (منافق) ه، هر که سیکیش به زمان بلیت و به پیچه وانه یه وه کار بکات، به

هاوه لَدانان که دژیتی؛ **ئەوێ کافرە، ئەگەرچی هەزاران جاریش بێییت**، چونکه به کارهکهی؛ گوتهکهی پووچه ل دهکاتهوه، هه ربۆیه ده بێت له گه ل گوتهی ئەم وتهیه دا واتاکه ی بزانریت، چونکه زانیی واتاکه ی هوکاره بۆ به جیگه یاندنی داخوازییهکانی، خودای گه وره فهرموویهتی: {إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ} [سورة الزخرف: ۸۶]، واته: "مه گهر ئهوانه ی که به راستی شاهیدی ددهن و حهقیقهتی ئه و شاهیدییهش دهزانن"، جا ئامانج له م وتهیه؛ بریتییه له: به جیگه یاندنی داخوازی ئەم وتهیه، که له وازهینان له په رستنی جگه له خودا و، په رستنی خودا به تاک و ته نهادا، به رجهسته ده بێت.

گوتهی (لا إله إلا الله) چ کاتیکی سوود به مروف دهگهیه نیت؟

پیشتر گوتمان گوتهی (لا إله إلا الله) پیویسته هاوپیچ بیت به زانیی واتاکه ی و کارکردن به داخوازییهکه ی، به لام له بهر ئه وه ی هه ندیک ده ق هه ن که په نگه گومانی ئه وه یان لیبرکیت؛ که ته نها گوتهی ئەم وتهیه به سه، وه خه لکانیکیش به م جوړه گومانه وه گیرۆده بوون؛ له بهر ئەم په وونکردنه وه ی ئەم پرسه پیویست بوو، بۆ لابردهی ئەم گومانه لا که سانیک که راستییان ده ویت، شیخ سوله یمان بن عه بدوللا (په حمه تی خودای لیبت) له باره ی ئەم فهرمووده یه ی عیتبانه وه: «فإن الله حرم على النار من قال لا إله إلا الله يبتغي بذلك وجه الله»^(۱۲)، واته: "هه رکه سیکی بلیت: (لا إله إلا الله) و مه به ستی پیی ته نها خودا بێت؛ ئه وه خودا حه رامی ده کات له ئاگر"، شیخ سوله یمان له م باره یه وه ده فهرمویت: "بزانه که فهرمووده گه لیکی هه ن به پوا له ت ئه وه ده گه یه نن که هه ر که سیکی ته نها شایه تمان به ینیت ئه وه ناچیت ته ئاگره وه، وه ک ئەم فهرمووده یه و فهرمووده که ی ئه نه س که ده لیت: "پیغه مبه ر (ﷺ) به سواری و لاخ و موعازیش له په نایه وه بوو؛ پیی فهرموو: ئه ی موعازا! گوتهی: به لی فهرمانت جیه بجیه ئه ی پیغه مبه ری خودا، فهرمووی: هه ر به نده یه کی خودا شایه تمان به ینیت؛ بلیت: هیچ خودایه ک نییه جگه له ئه لا، موحه ممه دیش پیغه مبه ری خودایه؛ ئه وه خودا

(۱۲) له گیرانه وه ی: بوخاری: (۴۲۵، ۱۱۸۶، ۵۴۰۱) و موسلیم: (۳۳).

چوونه دۆزه‌خی لی حه‌رام ده‌کات" (۱۳)، وه موسلیم له عوباده‌وه که "هر به‌نده‌یه‌کی خودا شایه‌تمان به‌ئینت؛ بلیت: هیچ خودایه‌ک نییه جگه له ئەللا، موحه‌مه‌دیش به‌نده و پیغه‌مبه‌ری خودایه؛ ئەوه خودا چوونه دۆزه‌خی لی حه‌رام ده‌کات"، هه‌روه‌ها فه‌رمووده‌گه‌لیک که تییدا هاتوو: هه‌رکه‌سیک ته‌نها شایه‌تمان به‌ئینت؛ ئەوه ده‌چیته به‌هه‌شت، به‌لام ئەوه‌ی تییدا نییه که له دۆزه‌خ حه‌رام ده‌کریت، له‌وانه: ئەم فه‌رمووده‌یه‌ی ئەبوهوره‌یره: که له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له ته‌بووک بوون... تا: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رمووی: شاهیدی ده‌ده‌م که هیچ خوایه‌ک نییه بیجگه له ئەللا و منیش پیغه‌مبه‌ری خودام، هر به‌نده‌یه‌ک به‌م شایه‌تمان به‌گاته خودا و گومانی نه‌بی‌ت؛ خودا به‌هه‌شتی لی قه‌ده‌غه ناکات" (۱۴)، شیخ سوله‌یمان ده‌لیت: "باشترین شتی‌ک که له واتای ئەمه‌دا گوترا‌بی‌ت؛ ئەوه‌یه که شیخی ئیسلام ئیبن ته‌یمییه و غه‌یری ئەویش گوتوو‌یانه: ئەم فه‌رموودانه ته‌نها له‌مه‌ر که‌سانی‌کن که بیلین و له‌سه‌ری بم‌رن - هه‌روه‌ک به‌کو‌تبه‌ندیش هاتوو - وه به‌پاکی و دل‌نیا‌یی له‌دل‌وه‌ بی‌ت و هیچ گومانی لی نه‌بی‌ت و، به‌پاستی و په‌رۆشی بی‌ت، چونکه حه‌قیقه‌تی یه‌کخوا‌په‌رستی پراکشانی گیانه به‌ره‌و لای خودا به‌ته‌واوی، جا هه‌ر که‌سیک له‌دل‌وه‌ به‌پاکی (ئیخلا‌س) شاهیدی بدات که هیچ خودایه‌ک نییه جگه له ئەللا؛ ئەوه ده‌چیته به‌هه‌شت، چونکه ئیخلا‌س بریتییه له‌پراکشانی دل‌ بو لای خودای گه‌وره، به‌وه‌ی که تو‌به‌ی پاسته‌قینه بکات له‌تا‌وانه‌کانی، جا ئەگه‌ر له‌سه‌ر ئەو حاله‌ بم‌ریت؛ ئەوه ئەو پاداشته ده‌چیژیت، چونکه فه‌رمووده‌ی په‌یده‌ره‌پی (متواتر) هاتوون، که هه‌ر که‌سیک گوتبی‌تی (لا إله إلا الله) و به‌ئەندازه‌ی ده‌نکه‌جۆیه‌ک و به‌قه‌د خه‌رده‌لیک و ئەوه‌ندی گه‌ردیله‌یه‌ک که‌لک له‌دلیدا بی‌ت؛ ئەوه له‌ئاگر ده‌هی‌نریته‌ ده‌ری، هه‌ر به‌و چه‌شنه‌ش هاتوو که زۆریک له‌وانه‌ی که ده‌لین (لا إله إلا الله) ده‌چنه دۆزه‌خ و پاشان ده‌هی‌نرینه‌ ده‌ری، هه‌روه‌ها که خودا حه‌رامی کردوو له‌سه‌ر ئاگر که شوینه‌واری سوژده‌ی مرو‌قه‌کان بخوات، چونکه ئەوانه‌ نو‌یژیان

(۱۳) ئەمیش هه‌ر له‌گێڕانه‌وه‌ی: بوخاری: (۱۲۸) و موسلیم: (۳۲).

(۱۴) له‌گێڕانه‌وه‌ی: موسلیم: (۲۷).

کردوو و سوژدهيان بۆ خودا بردوو، وه هەر به په‌یده‌رپه‌ی هاتوو که هەر که‌سیک بلیت: (لا إله إلا الله) و شایه‌تی بدات که هیچ خودایه‌ک نییه جگه له ئە‌للا و موحه‌مه‌دیش پیغه‌مبه‌ری خودایه؛ ئە‌وه خودا ئاگری لئ حه‌رام کردوو، به‌لام به‌کووت و به‌ندی قورسه‌وه هاتوو، وه زۆربه‌ی ئە‌وانه‌ی که ده‌یلین؛ نه ئیخلاص ده‌زانن نه یه‌قین، هەر که‌سیکیش ئە‌وه نه‌زانیت ئە‌وه ترسی ئە‌وه‌ی لیده‌کریت که له سه‌ره‌مه‌رگدا لئی بشیویت و نه‌توانیت بلیت، وه زۆرینه خه‌لک که ده‌یلین به‌چاولیکه‌ری و خوپیگرتن (عه‌ده‌ت) ده‌یلین، ئیمان تیکه‌ل به‌ کانگه‌ی دلایان نه‌بووه، له‌م جوړه که‌سانه پتر له‌ کاتی مردن و له‌ نیو گوړدا لیان ده‌شیویت، وه‌ک له‌ فه‌رمووده‌دا هاتوو که ده‌لیت: «سمعت الناس يقولون شیئا فقلته»^(۱۵)، واته: "گویم لیبوو خه‌لک ده‌یانگوت ئیدی منیش گوتم"، زۆربه‌ی کار و کرده‌وه‌ی ئە‌مانه ته‌نها چاولیکه‌رییه و لاسایی کردنه‌وه خه‌لکیه، نزیکترین خه‌لکیشن له‌و وته‌یه‌ی خودای گه‌وره‌وه که ده‌فه‌رمویت: {بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّهْتَدُونَ} [سورة الزخرف: ۲۲]، واته: "به‌لکوو گوتیان: ئیمه باب و باپرانمان له‌سه‌ر دینیکی دیوه، ئیمه‌ش هەر له‌سه‌ر ئە‌و جی و پێیه‌ی ئە‌وان ده‌پوین"، جا به‌م شیوه‌یه؛ هیچ ناکوکی و ناسازییه‌ک نییه له‌ نیوان فه‌رمووده‌کاندا، چونکه ئە‌گه‌ر به‌ ئیخلاص و یه‌قینیکی ته‌واوه‌وه بلیت؛ ئە‌وه له‌م دۆخه‌دا هه‌رگیز پیداکر نابیت له‌سه‌ر تاوانیک، له‌به‌ر ئە‌وه‌ی تیروته‌واویی ئیخلاص و یه‌قینه‌که‌ی وا ده‌خوازیت که خودای له‌ هه‌موو شتیکی خوشتر بویت، سه‌ره‌نجام هیچ ئاره‌زوویه‌کی بۆ حه‌رام و هیچ رقیکی بۆ فه‌رمانی خودا له‌ دلدا نامینیت، جا ئە‌مه‌یه که حه‌رام ده‌کریت له‌ ئاگر، ئە‌گه‌رچی پیش ئە‌وه گونا‌هیشی هه‌بووبیت، چونکه ئە‌و ئیمان، ئە‌و ته‌وبه‌یه، ئە‌و ئیخلاسه و ئە‌و یه‌قینه هیچ تاوانیکی ناهیلیته‌وه و ده‌یس‌رپته‌وه، وه‌ک چۆن شه‌و به‌ پوژ ده‌س‌رپته‌وه". لی‌ره‌دا قسه‌که‌ی شیخ سوله‌یمان (په‌حمه‌تی خودای لیبت) کو‌تایی هات^(۱۶).

(۱۵) له‌ گێرانه‌وه‌ی: بوخاری: (۸۶) موس‌لیم: (۹۰۵).

(۱۶) ب‌روانه: (تیسیر العزیز الحمید بشرح کتاب التوحید: [۶۶-۶۷]).

وه شیخ موحه ممه د بن عه بدلولوه ههاب (په حمه تی خودای لیبت) له کتیبی (کشف الشبهات) دا ده فهرمویت: "ئه وانه گومانیک دیکه یان هه یه، ده لین: پیغه مبه ر (ﷺ) سه رزه نشتی ئوسامه ی کرد کاتیک کابرایه کی کوشت پاش ئه وه ی که گوتی (لا إله إلا الله) و پی فهرموو: "ئه وه کوشت پاش ئه وه ی که گوتی (لا إله إلا الله)؟" (۱۷)، هه روه ها فهرمووده ی دیکه ش له باره ی وازهینان له ئه وه ی ئه و وته یه بلیت. جا مه به ستی ئه و نه فامانه ئه وه یه که: هه ر که سیک ئه و وته یه بلیت کافر نابیت و ناکوژیت ئه گهرچی هه ر کاریکیش بکات، جا به و نه فامانه ده گوتیت: خو دیاره که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) دژی جووله که ده جه نگی و که نه زه کیشی لیده گرتن؛ که چی ده شیانگوت (لا إله إلا الله)، هاوه له کانی پیغه مبه ری خوداش (ﷺ) دژی به نی حه نیفه جه نگی له کاتیکدا که شایه تمنیان ده گوت به وه ی که هیچ خودایه ک نییه بیجگه له ئه للا و موحه ممه دیش پیغه مبه ری خودایه، نوژیشیان ده کرد و خویشیان به موسولمان ده زانی، هه روه ها ئه وانه ی که عه لیی کوپی ئه بوتالیب سوتاندنی، خو ئه م نه فامانه خوشیان ده لین: ئه وه ی نکوولی زیندوو بوونه وه بکات؛ ئه وه کافر ده بیت، ئه گهرچی بشلیت: (لا إله إلا الله)، وه هه ر که سیک نکوولی شتیک له پایه کانی ئیسلام بکات ئه وه کافر ده بیت و ده شکوژیت، ئه گهرچی بیشلیت، جا چون ئه گهر نکوولی شتیک له لقه کانی دین بکات سوودی نابیت بوی؛ به لام سوودی ده بیت بوی ئه گهر نکوولی یه کخواپه رستی بکات؛ که بناغه و لوتکه ی دینی پیغه مبه رانه؟! ئاخر ئه م دوژمنانه ی خودا له واتای فهرمووده که تینه گه یشتوون" (۱۸).

هه روه ها ده فهرمویت: "سه باره ت به فهرمووده که ی ئوسامه، ئه وه کابرایه کی کوشت که موسولمان بوونی خوی راگه یاند، له بهر ئه وه ی که وایزانی له ترسی گیان و مالی موسولمان بوونی خوی راده گه یه نیت، که سیکیش موسولمانه تی

(۱۷) له گیرانه وه ی: بوخاری: (۴۲۶۹، ۶۸۷۲).

(۱۸) بروهانه: (مجموعه التوحید: [۱۲۰ - ۱۲۱]).

خوی ئاشکرا بکات؛ ده بیّت وازی لیبهینریت تا پیچهوانه ی ئه وه ی لی
 دهرده که ویت، خودای گه وره له م باره یه وه ئه مه ی دابه زاند: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
 إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا} [سورة النساء: ۹۴]، واته: "ئه ی ئه وانه ی که ئیمانان
 هیئاوه! ئه گهر چوون بۆ جیهاد له پیناوی خودا؛ شتان پوون بکه نه وه"، واته:
 قایمکاری بکه ن له کاره کانتاندا و لی ی ورد ببنه وه، ئه م ئایه ته به لگه یه له سه ر
 ئه وه ی که واجبه دهستی لیّه لگیریّت و لی ی ورد بیه وه، جا ئه گهر شتیکی
 لیده رکه وت که پیچه وانه ی موسولمانیتی ئه و بوو؛ ئه وسا ده کوژیّت، له به ر
 گوته ی (فتبینوا)، خو ئه گهر پاش لیوردبوونه وه ش هه ر نه کوژابا؛ ئه و کاته
 لیوردبوونه وه ش بی مانا ده بوو، هه روه ها فه رموده که ی دیکه و هاوشیوه کانیشی؛
 هه مان واتایان هه یه که باسما ن کرد، که هه ر که سیک موسولمانیتی و
 یه کخوایه رستی ئاشکرا کرد؛ ئه وه ده بیّت وازی لیبهینریت، مه گهر به پیچه وانه وه
 شتیکی لیده رکه ویت که نا کوک بیّت له گه ل پواله ته که دا.

به لگه ش له سه ر ئه مه؛ ئه وه یه که پیغه مبه ریک (ﷺ) که فه رموویه تی: "ئه وه
 کوشتت پاش ئه وه ی که گو تی (لا إله إلا الله؟)"، وه فه رموویه تی: «أمرت أن
 أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله» (۱۹)، واته: "فه رمانم پیدراوه که له گه ل
 خه لکی بجه نگیم تا کوو ده لین: (لا إله إلا الله)؛ ئه و پیغه مبه ره (ﷺ) هه مان
 پیغه مبه ره که له باره ی (خه واریج) وه فه رموویه تی: «أينما لقيتموهم فاقتلوهم ،
 لن أدرکتهم لأقتلنهم قتل عاد» (۲۰)، واته: "له هه رکوییه ک پییان گه یشتن؛
 بیانکوژن، ئه گهر پییان بگه م ده یانکوژم وه ک کوشتاری قه ومی (عاد)"، ئه مه
 له گه ل ئه وه ی که له هه موو که س زۆرتر (لا إله إلا الله) یان ده گوت، ته نانه ت
 هاوه له به ریزه کان له ئاست په رستشی ئه واندا؛ خو یانیان به که م ده زانی،
 زانستیشیان له هاوه لان وه رگرتووه، به لام نه (لا إله إلا الله) دادی دان؛ نه
 په رستشی زۆر و زه به ند و نه بانگه شه ی ئیسلامه تیش، ئه مه ش له به ر ئه و

(۱۹) له گێرپانه وه ی: بوخاری: (۲۴، ۳۹۲).

(۲۰) له گێرپانه وه ی: بوخاری: (۳۶۱۱، ۵۰۵۷، ۶۹۳۰) و موسلیم: (۱۰۶۴).

به ره لستییهی که به رامبه ر به شه ریعت لیانه وه سه ریبه لدا. ئه وه ش که باسما ن کرد له جهنگان دژی جووله که و جهنگی هاوه لآن دژ به به نی حه نیفه، ئه ویش هر به م چه شنه.

حافیز ئیبن ره جه ب له نامیلکه یه کیدا به ناوی (کلمة الإخلاص) دا؛ سه باره ت به م فه رمایشته ی پیغه مبه ر (ﷺ): «أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله، وأن محمدا رسول الله»، واته: "فه رمانم پی دراوه که له گه ل خه لکی بجه نگیم تا کوو شاهیدی ده دن که هیچ خودایه کی راسته قینه نییه بیجگه له ئه للا، وه موحه ممه د پیغه مبه ری خودایه "؛ ده فه رمویت: "عومه ر و کو مه لیک له هاوه لآن وا تیگه یشتن، که هر که سیک شایه تمان به ینیت؛ ئه وه سزای دونیای لی هه لده گیری ت، هر بویه له مه ر جهنگی زه کاتنه ده ره کان پاوه ستان، به لام ئه بوبه کری سدیق وا تیگه یشت که ته نها به م وتنه جهنگیان له دژ ناوه ستیت؛ به لکوو ده بیت مافه کانی جیبه جی بکه ن، له به ر وته ی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم): «فإذا فعلوا منعوا مني دماءهم وأموالهم إلا بحقها وحسابهم على الله»، واته: "ئه گه ر ئه وه یان کرد؛ ئه وه خوین و مالیان له من قه دهغه کردووه، مه گه ر له حه ققی - شایه تمان و نویژ و زه کات - دا، و حیسابیشیان لای خودایه"، ئه بوبه کریش فه رمووی: «الزكاة حق المال»^(۲۱)، واته: "زه کات مافی سامانه"، هر ئه م تیگه یشتنه ی ئه بوبه کری سدیق؛ چه ند هاوه لیک له پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) وهه گی راویانه ته وه، له وانه ئیبن عومه ر و ئه نه س و غه یری ئه وانیش، فه رموویه تی: «أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ويقيموا الصلاة ويؤتوا الزكاة»، واته: فه رمانم پی دراوه بجه نگیم له دژی خه لکی، تا شایه تی ده دن که هیچ خودایه کی راسته قینه نییه جگه له ئه للا، وه موحه ممه د پیغه مبه ری خودایه و نویژ ده که ن و زه کاتیش ده دن"، وه وته ی خودای گه وره ش ئه وه ده گه ینیت، که ده فه رمویت: {فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ} [سورة التوبة: ۵]، واته: "جا ئه که ر ته وبه یان کرد و نویژیان کرد و زه کاتیان دا؛ ئه وه وازیان لیبه ینن، به راستی خودا به خشنده و

میهرداره"، ههروهه دهفه رمویت: {فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَتُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ}[سورة التوبة: ۱۱]، واته: "ئهگەر تهوبه یان کرد و نوێژیان کرد و زهکاتیان دا؛ ئهوسا براتان له دیندا، ئیمه ئایه تهکانمان پوون دهکهینهوه بۆ خهڵکی که دهیانهوێت بزائن"، ئهمه ئهوه دهگهیهنیت که بهبی بهجیگه یاندنی فهزدهکان له گهڵ یهکخواپه رستیدا؛ براههتی له دیندا بهدی نایهت، توبهش له شیرک بهدی نایهت به یهکخواپه رستی نهبیّت، جا کاتی که ئه بوبه کر ئهمه ی بۆ هاوهلان سهلماند؛ ئهوانیش گه پانهوه بۆ سه ر قسه ی ئه و و ئه وه ی ئه و یان به پاست زانی. ئیدی زانیمان که سزای دونیا هه لئاگیریت له سه ر که سی که ته نه ا هه ر شایه تمان به ی نیت، به لکوو به که مته رخه می کردنی له حه قیک له حه قه کانی ئیسلام سزا ده دریت، هه ر به م جوړه سزای پوژی دوا ییش ده می نیت و هه لئاگیریت".

هه ر ئیما می ئیبن په جه ب له (کلمة الإخلاص) دا ده فه رمویت: "دهسته یه که له زانیان گوته و یانه: مه به ست له م فه رموودانه؛ ئه وه یه که گوته (لا إله إلا الله) هوکار و پیداو یسته یه که بۆ چوونه به هه شت، به لام ئه م پیداو یسته کاری خو ی ناکات ئه گه ر مه رجه کانی تیدا کو نه بنه وه و پێگه ره کانی لانه چن، بۆیه پیده چیت ئه م پیداو یسته ی له کیس بجیت به هو ی له ده ست دانی مه رجیک له مه رجه کانی یان هه بوونی پێگه ریک، ئه مه بۆچوونی هه سه نی به سه ری و وه به ی کو پی مونه ببیه و پوونترین بۆچوونیه "پاشان له هه سه نی به سه رییه وه ده گی رپته وه که به (فه ره زده ق) ی شاعیری گو ت - کاتی که خه ریکی به خاک سپاردنی ژنه که ی بوو - پێی گو ت: چیت بۆ ئه م پوژه ئاماده کردوه، گو ته: ئه مه حه فتا سه له شایه تمان (لا إله إلا الله) م ئاماده کردوه، هه سه ن گو ته: ئه وه با شترین تو ی شو وه، به لام (لا إله إلا الله) مه رجی هه یه، هه ربۆیه خۆت دوور بگه ره له بوختیان کردن بۆ ئافره ت پاکداوین. جاریکیش به هه سه نیان گو ت: خه لکانیک هه ن ده لێن: هه ر که سی که بلیت: (لا إله إلا الله) ده چیت به هه شت، هه سه ن گو ته: هه ر که سی که بلیت (لا إله إلا الله) و دوا ییش ماف و داخو ازیه کانی

جیبه جی بکات؛ ئەوسا دەچیته بەهەشت". کابرایەکی شەڕپرسیاری لە وهەبی کۆری مۆنەببیە کرد: مەگەر (لا إله إلا الله) کلیلی بەهەشت نییە؟ وهەب فەرمووی: بەلێ بەلام هەموو کلیلیک ددانە ی هەیه، ئەگەر کلیلیکی ددانە دارت پێییت؛ ئەو بۆت دەکاتەوه، ئەگینا نەخێر..

پێم وایە ئەمەندە بەسە لە وتە ی زانیان بۆ پەرچ دانەوه ی ئەو گومانە ی که خەلکی پێوه ی گیرۆدەیه، گوایه ئەوه ی بلیت (لا إله إلا الله) ئیدی کافر نابیت؛ ئەگەرچی جۆره ها شیرکی گەرەش ئەنجام بدات، وهک ئەوه ی که لەم پۆژگارە دا لای گڵکۆ و گۆری پیاوچاکان دەرکێت، که بەتەواوی ناکۆک و دژە لە گەل وتە ی (لا إله إلا الله)، و پێبازی دل بیمارانه، ئەوانە ی که لە دەقەکانی قورئان و سوننەت هەر ئەوه ی وەرده گرن که بە گومانی خۆیان بەلگەیه بۆیان، ئەمە لە دەقە کورته کان، بەلام ئەو دەقە درێژانە ی که پوونیان دەرکەنەوه پشتگوێیان دەرخن، وهک حاڵی ئەوانە ی که ئیمان دینن بە هەندیک لە قورئان و ئیمان ناهینن بە هەندیکی، خودای گەرە لەبارە ی ئەم جۆره خەلکانەوه دەرهمویت:

{هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ * رَبَّنَا لَا تَجْعَلْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ * رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ} [سورة آل عمران: ۷ - ۹]، واتە: "ئەو خودایە ی که قورئانی بۆ ناردوویته خواری، - ئەو قورئانە - ئایەتگەلی پتەوی تێدایە ئەوانە ماکی قورئانن، تێشیدایە لەیهک دەرچن - واتای جۆراوجۆر هەلده گرن -، جا ئەوانە ی که دلێان بیمارە؛ تەنها شوینی ویکچووکان دەرکەون، بۆ چەواشەکاری و لێکدانەوه ی بە گوێرە ی ئارەزوویان، وه - ئەو ئایەتە ویکچووانە - خودا نەبیته کهس پاقەیان نازانیت، زۆرزانەکانیش دەلێن: ئیمانمان پێتە و هەمووی هەر لە پەرودگارمانەوه ی، که سیش بە وردی بیرناکاتەوه مەگەر هۆشمەندەکان * ئە ی پەرودگارمان! پاش ئەوه ی که پێنمونیته کردین؛ دلمان دەرەزدار مەکه، وه لە میهری خۆتمان پێ ببەخشە،

به‌راستی تۆ زۆربه‌خشنده‌یت * ئە‌ی په‌روه‌ردگارمان! هه‌ر تۆ مه‌ردم کۆ
ده‌که‌يته‌وه له پۆژیکدا که هیچ دوودلی تیدا نییه، خودا هه‌رگیز به‌لین
ناشکینیت".

سا خودایه‌ حه‌قمان پيشانده وشوینکه‌ تنیمان پیبه‌خشه و پوچه‌لشمان
پيشانده و دوورمان بخه‌وه لی. .
وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وآله وصحبه أجمعین . . والحمد لله رب العالمین .

به‌ کۆمه‌کی خودای گه‌وره، رۆژی دووشه‌مه، میژووی ٧
جومادی دووه‌می ساڵی ١٤٢٩ک لی‌بوومه‌وه له پاچه‌ و
نووسینه‌وه‌ی ئە‌م نامیلکه به‌ پێژه.
ده‌سا سوپاسی زۆر و زه‌به‌نده بو خودای تاک‌ی جینیا‌زی به‌نده
خدرنه‌ژاد کوردستانی

بۆ پێوه‌ندی کردن به وه‌رگی‌ره‌وه، ده‌توانن ئە‌م ئیمه‌یله‌ی خواری به‌کاربه‌ینن
xdrnejad@gmail.com